

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก
ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบริเวณประเทศไทย:
กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนกลาง จังหวัดเชียงใหม่
ระหว่าง พ.ศ. 2510-2520

บรรณสารณ์ เสยกะโทก*

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบริเวณประเทศไทย อันสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาของมิชชันนารีภายหลังการสังคายนาวาดิกันครั้งที่สอง ซึ่งส่งผลให้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในท้องถิ่นกระทำได้อย่างมากขึ้น มีการขยายพื้นที่การเผยแผ่ศาสนาไปยังเขตภาคเหนือของประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ งานวิจัยนี้จึงเลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่เปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่เนื่องด้วยตั้งอยู่บนบริบทการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวม้งคาทอลิกจากพื้นที่สงครามระหว่างรัฐไทยและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเข้ามาพร้อมกับเผยแผ่ศาสนาของมิชชันนารีคณะพระมหาไถ่ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเชียงใหม่ที่เปลี่ยนมานับถือคาทอลิกกลับเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งกว่าชาวม้งในเขตศาสนปกครองอื่น โดยศาสนจักรคาทอลิกได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงชาวม้งที่หันมานับถือคริสต์ศาสนาสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานแจกเช่นเดียวกับผู้คนในพื้นที่ราบได้แก่ การเชื่อมโยงเข้ากับสังคมและเศรษฐกิจที่สร้างเครือข่ายสู่โลกภายนอก รวมทั้งการรับสิทธิขั้นทะเบียนสัญชาติไทย การเข้าถึงการศึกษาและการรักษาพยาบาล อีกทั้งศาสนจักรยังมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางสร้างความเป็นเอกภาพให้กับชาวม้งในพื้นที่ต่างๆ ด้วยงานวิจัยดังกล่าวได้เลือกหมู่บ้านขุนกลาง จังหวัดเชียงใหม่เป็นกรณีศึกษาชุมชนชาวม้งที่เปลี่ยนมานับถือคาทอลิก ซึ่งเป็นกลุ่มชาวม้งที่ได้เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับการเกษตรกรรมและเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับผู้คนภายนอก

คำสำคัญ: คาทอลิก, ม้ง, เชียงใหม่, ขุนกลาง

* สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2568

บทนำ

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาในประเทศไทยโดยมิชชันนารีนับตั้งแต่สมัยอยุธยา อันเป็นผลจากการปรับตัวของศาสนจักรภายหลังเกิดการปฏิรูปคริสต์ศาสนา และการแยกนิกายใหม่คือ โปรเตสแตนต์ เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ศาสนจักรพยายามส่งมิชชันนารีออกไปเผยแผ่คริสต์ศาสนานอกยุโรปเป็นครั้งแรก ศาสนจักรได้ให้ความสนใจต่อดินแดนต่างๆ ในทวีปเอเชีย สยามจึงเป็นหนึ่งในนั้นด้วย เมื่อถึงช่วงศตวรรษที่ 20 ศาสนจักรทำการปฏิรูปอีกครั้งในการสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เอื้ออำนวยให้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในหลายพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ช่วงเวลาดังกล่าวที่มิชชันนารีได้เริ่มขยายงานเผยแผ่ศาสนาไปยังบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง

บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบริเวณประเทศไทย เนื่องจากชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มเป้าหมายของมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีความสำคัญและจำนวนผู้นับถือนิกายโรมันคาทอลิกรองลงมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ โดยมิชชันนารีคณะพระมหาไถ่ได้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาให้กับชาวม้งที่อยู่ในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่เป็นคณะแรก นำโดยบาทหลวงแฮร์รี่ ทีล แต่เดิมนักบาทหลวงแฮร์รี่ได้เคยบุกเบิกการอภิบาลในกลุ่มชาวม้งที่จังหวัดเลยและจังหวัดนครสวรรค์ มาก่อนหน้านี้แล้ว

งานศึกษาที่ผ่านมาแล้วยังไม่มีงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในชาติพันธุ์ม้งอย่างจริงจัง หากแต่เคยมีงานค้นคว้าและวิจัยในส่วนของนิกายโปรเตสแตนต์มาบ้าง เนื่องด้วยคณะพระมหาไถ่เป็นเพียงคณะเดียวที่อภิบาลและเผยแผ่คริสต์ศาสนาให้กับชาวม้งในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ ความน่าสนใจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งคาทอลิกในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่มีความแตกต่างจากเขตศาสนปกครองอื่น อย่างเช่นเขตศาสนปกครองนครสวรรค์ โดยชาวม้งที่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์เคยประสบกับการปะทะกันระหว่างรัฐไทยและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงทำให้ชาวม้งบางกลุ่มตัดสินใจเปลี่ยนมานับถือคาทอลิกภายหลังที่มิชชันนารีเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนา

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ประกอบด้วยงานศึกษาในมิติด้านความเชื่อ วัฒนธรรมของชาวม้งและคริสต์ศาสนาในบริบทหลังการสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง รวมทั้งการนิยามและสร้างพื้นที่ความเชื่อใหม่ มิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และความเป็นมาของหมู่บ้านขุนกลาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีนักวิชาการที่พยายามอธิบายการนิยามและสร้างความหมายให้กับความเชื่อ ดังที่ชวลิต ตรียะประเสริฐ เสนอว่ากระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่นอันเป็นผลมาจากการสังคายนาวาติกันครั้งที่สองช่วยเอื้ออำนวยให้คริสต์ศาสนาสามารถที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับท้องถิ่นซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและยังคงนับถือความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะคำสอนของคริสต์ศาสนาซึ่งยึดถือ

มาแต่เดิมว่า มนุษย์จะสามารถรับความรอดพ้นในวันพิพากษาได้ก็ต่อเมื่อกลับใจหันมานับถือพระเจ้าและรับศีลล้างบาปเท่านั้น เมื่อศาสนจักรทำการปฏิรูปศาสนาในสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนมโนทัศน์โดยมีมุมมองและความเชื่อใหม่ว่า ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นก็มีโอกาสรับความรอดพ้นได้ด้วยการทำความดีและไม่ประพฤติชั่วแม้จะไม่ได้นับถือคริสต์ศาสนาก็ตาม¹ เช่นเดียวกับข้อเสนอของมาโนช พุ่มไพจิตร ที่กล่าวว่า ก่อนการปฏิรูปศาสนาจักรในการสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง การเผยแพร่คริสต์ศาสนาในมุมมองแต่เดิมนั้นจำเป็นที่จะต้องกระทำด้วยการใช้กำลังทางทหารและการครอบงำทางการเมือง ในนิกายคาทอลิกจึงถือว่านอกศาสนจักรมีแต่ความชั่วร้ายอันเป็นผลมาจากบาปกำเนิดและนอกศาสนจักรไม่มีความรอด แต่เมื่อศาสนจักรเข้าสู่ยุคสมัยที่ถูกท้าทายด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่นๆ ที่สามารถพิสูจน์ได้ ทำให้พลังของศาสนาถดถอยลง ดังนั้น ศาสนจักรคาทอลิกจึงจำเป็นที่จะต้องค้นพบวิธีการตีความใหม่ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่จนนำไปสู่การตีความใหม่ของศาสนจักรเอง²

ส่วนเสรี พงศ์พิศ ได้อธิบายว่าการปรับตัวของศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย ภายหลังจากที่มีการสังคายนาวาติกันครั้งที่สองได้เพิ่มอัตลักษณ์ความเป็นไทยลงในพิธีกรรมและการปฏิบัติศาสนกิจมากขึ้น โดยใช้ดนตรีไทยและภาษาไทย รวมถึงการผสมผสานวัฒนธรรมเข้ากับวิถีชีวิตคริสตชน³ การศึกษานี้สอดคล้องกับงานของพอฤทัย อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง ที่กล่าวถึงผลที่ตามมาของการสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง นั่นคือความสำคัญของท้องถิ่นโดยเฉพาะในด้านประเพณีและวัฒนธรรมถูกยกระดับขึ้นโดยศาสนจักรมากเป็นพิเศษกว่าเดิม ทั้งการเปลี่ยนจากภาษาละตินเป็นภาษาท้องถิ่นในการประกอบพิธีกรรม และการอนุโลมให้ผสมผสานวัฒนธรรมชุมชนซึ่งไม่ขัดต่อคำสอนเข้ากับศาสนพิธีของคาทอลิกด้วย⁴ แต่ทั้งหมดนี้ก็ยังขาดการนำเสนอสภาพการณ์ของคริสต์ศาสนาในประเทศไทยที่ดำเนินมาตั้งแต่แรก ซึ่งฉัตรศนา อุดมผล และอดิพล เอื้อจรัสพันธ์ุวิเคราะห์ว่านับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีชนชั้นนารีพยายามปรับคริสต์ศาสนาให้เข้ากับสังคมของสยามในสมัยดังกล่าว อันตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คนในบริเวณประเทศไทยปัจจุบัน พร้อมกับการนำวิทยาการความรู้สมัยใหม่ ทั้งค่านิยม

¹ ชวลิต ตรียะประเสริฐ, "การสร้างจินตกรรมความเป็นพลเมืองของคาทอลิกในสังคมไทย." *วารสารสังคมศาสตร์* 46(1), (2559): 37.

² มาโนช พุ่มไพจิตร, *แก่นแท้ศาสนาคริสต์ที่หายไป กรณีศึกษา: การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1511-2004* (เชียงใหม่: หน่วยงานเผยแพร่ข่าวประเสริฐ, 2548), 187.

³ เสรี พงศ์พิศ, *ศาสนาคริสต์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพฯ: ฝ่ายงานอภิบาลและธรรมทูตอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2545), 105.

⁴ พอฤทัย อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง, "ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส: กรณีศึกษาชุมชนวัดขวางตาคูร์ส ย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร," *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา* 4(1), (2558): 37.

การดำเนินชีวิต การแพทย์ และการศึกษาแบบตะวันตกควบคู่กับการเผยแผ่ศาสนา นับจนถึงปัจจุบัน คนไทยจึงมีภาพจำเกี่ยวกับคริสต์ศาสนามีภาพลักษณ์ของการสังคมสงเคราะห์และประกอบกิจการที่เกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ สำหรับหลักฐานที่มีความเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์มุ่งในมิติด้านความเชื่อ⁵ นอกจากนี้ Chanpeng Thao และ เกรียงไกร เกิดศิริ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวม้งที่สัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ และการเคารพบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ โดยที่พวกเขายังคงสามารถรักษาความเชื่อดังกล่าวไว้อย่างมั่นคง ชาวม้งดำรงชีวิตภายใต้เงื่อนไขทางความเชื่อทั้งเกษตรกรรม การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม หรือแม้แต่การวางโครงสร้างของชุมชน⁶ อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของสุพจน์ ทองเนื้อขาวได้เสนอมุมมองที่ต่างออกไปว่า ชาวม้งสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและความเชื่อของตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและพื้นที่ที่ตนย้ายอาศัยเข้าไปอยู่ แต่การประกอบพิธีกรรมและบูชาเทพเจ้าก็ยังคงอยู่ในรูปแบบที่ทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจ⁷ เช่นเดียวกับที่บาทหลวงนิพนธ์ เทียนนิหาร ได้อธิบายถึงความเชื่อและศาสนาที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ผู้คนสามารถนิยามคุณค่าและความหมายสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศาสนาพร้อมกับการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ มิติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาจึงสัมพันธ์กับมิติชีวิตภายใน (Spirituality) จนกระทั่งนำไปสู่การสร้างความหมายใหม่และการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์⁸

ในมิติทางสังคม งานศึกษาของประสิทธิ์ ลีปริษา และรัตนา ด้วยดี ศึกษาชาติพันธุ์ม้งผ่านมิติศาสนาและความทันสมัย โดยเสนอว่าการหันมานับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ของชาวม้งบางกลุ่มเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สะท้อนจากทัศนคติหรือมุมมองจากคนเมืองพื้นราบว่า ชาวม้งด้อยกว่าตนซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหนือกว่า คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์จึงเป็นอีกทางเลือกที่จะช่วยเหลือให้ชาวม้งบางกลุ่มสามารถต่อรองอำนาจโดยการเปลี่ยนตัวเองให้ทันสมัย จนนำไปสู่การเป็น

---

⁵ ณัฐรตนา อุดมผล และอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์, “คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย: ความเชื่อและการดำรงอยู่,” *Procedia of Multidisciplinary Research* 1(11), (พฤศจิกายน 2566), 8.

⁶ Chanpeng Thao และเกรียงไกร เกิดศิริ, “ความเชื่อแบบบุพกาลในภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการตั้งถิ่นฐานชุมชนชาติพันธุ์ม้ง บ้านน้ำบง เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” *วารสารหน้าจั่ว* 27, (2555): 85.

⁷ สุพจน์ ทองเนื้อขาว, “พิธีกรรมหลังความตายของชนเผ่าม้งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รูปแบบและการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีคริสตศักราช 1975 ถึงปีคริสตศักราช 2012,” *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 7(1), (2558): 171-172.

⁸ บาทหลวงนิพนธ์ เทียนนิหาร, *พลังจากมิติภายใน ในการเปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคม. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน (เชียงใหม่ สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2564), 19.*

ที่ยอมรับและปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับคนพื้นราบ⁹ ในทางเดียวกันในประเด็นการทำทลายความสัมพันธ์เชิงอำนาจ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร ได้นำเสนอประเด็นอื่นที่สัมพันธ์กับโครงสร้างพื้นฐานโดยคริสต์ศาสนาในส่วนของนิกายโรมันคาทอลิกจากการเข้ามาเหยียบย่ำให้กับชาวม้งบางกลุ่ม รวมทั้งอำนาจของรัฐที่มีผลต่อการขยายโครงสร้างพื้นฐานซึ่งไม่สามารถครอบคลุมไปถึงพื้นที่ของชาติพันธุ์ จนนำไปสู่ความแตกต่างระหว่างชาวเขากับคนเมืองพื้นราบ พรรณทิพย์วิเคราะห์ว่าการพัฒนาในพื้นที่ของชาติพันธุ์หลายกลุ่มจึงอยู่นอกเหนือสายตาของรัฐ ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงความล้มเหลวและด้อยพัฒนาจากมุมมองของคนทั่วไป เมื่อมิชชันนารีเข้ามาประกาศศาสนาพร้อมกับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ เช่น บัณฑิตการดำรงชีพ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก การศึกษา โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความขาดแคลนและอดอยากจึงกลายเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความต้องการหันมานับถือคริสต์ศาสนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง¹⁰

สมฤดี แสงศร พกาวรรณ สีเมฆ และภุริณัฐร์ โชติวรณ สำนวณการหันมานับถือคริสต์ศาสนาของกลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้พบว่ามีสาเหตุหลักคือได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นการสร้างความเท่าเทียมให้กับเด็กชาวเขาได้รับสิทธิในการเข้าถึงระบบการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป คริสต์ศาสนาเข้ามาปรับรูปแบบการดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายมากขึ้นและยังลดความซับซ้อนได้ดีกว่าในอดีต อีกทั้งการเข้านมัสการที่โบสถ์ถือเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ นำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน¹¹ จุฬามาศ แสนยากุล ศึกษาการเผยแผ่คริสต์ศาสนาให้กับชาวม้งบ้านเข็กน้อยของมิชชันนารีคาทอลิก พบว่าในปี 1964 บาทหลวงแฮร์รี่ ทิล (Harry Thiel) แห่งคณะพระมหาไถ่ เริ่มเข้ามาประกาศคริสต์ศาสนาบริเวณแถบรอยต่อสามจังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย โดยมีชาวม้งหมู่บ้านภูซี้เก่า อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนาเป็นกลุ่มแรก ต่อมาจึงย้ายถิ่นฐานมายังหมู่บ้านห้วยป่าสอหรือบ้านเข็กน้อย บาทหลวงแฮร์รี่ ทิลได้จัดตั้งห้องคำสอนและห้องรักษาพยาบาลให้กับชาวบ้าน โดยมีครูคำสอนจากลาวมาช่วยในงานอภิบาลนี้ด้วย ภายหลังจากเกิดการปะทะกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาล บาทหลวงแฮร์รี่ ทิล

⁹ ประสิทธิ์ สิปรีชา และรัตนา ด้วยดี, “ม้งโปรเตสแตนต์กับความทันสมัยในเมืองเชียงใหม่,” *วารสารมานุษยวิทยา* 3(2), (2563): 109.

¹⁰ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร, “แนวคิดและกลยุทธ์ในงานพัฒนาของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือของไทย พ.ศ. 2530-2550,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), 94-95

¹¹ สมฤดี แสงศร, พกาวรรณ สีเมฆ, และภุริณัฐร์ โชติวรณ, “การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของ กลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษานักศึกษาชาติพันธุ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร,” *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5*. 1168-1175. (กำแพงเพชร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2562), 1174.

ทำการอพยพกลุ่มม้งคาทอลิกไปอยู่ที่จังหวัดเลย ผลพลอยที่ตามมาคือเด็กชาวม้งได้รับการศึกษาโดยโรงเรียนที่มีมิชชันนารีเป็นผู้ก่อตั้ง อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่รัฐมาสำรวจสำมะโนประชากรให้ชาวม้งกลุ่มนี้เพื่อขึ้นทะเบียนสัญชาติไทยให้ด้วย¹² พระสมพาน เหล่าชุมแพ และพระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม สำรวจสุขภาวะผู้สูงอายุชาวคริสต์บ้านเข็กน้อยพบว่าการศาสนจักรมีการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ ทั้งส่งเสริมการศึกษาและรักษาพยาบาล รวมทั้งงานพัฒนาสังคมและสงเคราะห์ จึงทำให้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับชาวบ้านโดยเป็นที่พึงพอใจและทางกาย¹³

พระครูใบฎีกาทิพย์พนารณ ชยาภินนุโท (เลาลี) อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่ต่างออกไปว่า การเผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นการผลิตซ้ำแนวคิดและมุมมองเชิงลบต่อความเชื่อดั้งเดิมของชาวม้ง โดยมีมิชชันนารีได้ยกคริสต์ศาสนาให้เป็นศาสนาที่สูงส่งกว่า ชาวม้งได้รับเอาโมทัศน์แบบตะวันตกเข้ามาแทนที่ความเชื่อเดิม¹⁴ ส่วนเทพประวิณ จันท์แรง และคณะเห็นว่ารัฐมีนโยบายลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ โดยพยายามสอดแทรกการปลูกฝังพุทธศาสนาผ่านการศึกษา ตลอดจนให้ความรู้ด้านกฎหมายเรื่องสัญชาติ อีกทั้งผลักดันการสร้างสวัสดิการพื้นฐานต่างๆ การให้สิทธิความเป็นพลเมืองไทยและสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ¹⁵ ส่วนฉัฐวัฒน์ ชัชฌานาภักดิ์ ศึกษาทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ในไทย พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นการประกอบอาชีพดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ และการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาคที่ส่งผลต่อปัญหาการบูรณาการของภาครัฐซึ่งแต่เดิมชาติพันธุ์เป็นชนกลุ่มน้อยและคนชายขอบในสายตาของรัฐเสมอมา¹⁶ งานศึกษาของจุฑามาศ แสนยากุล วิเคราะห์การเข้าเป็นทหารชาวเขา

---

¹² จุฑามาศ แสนยากุล, “ประวัติศาสตร์ม้งเข็กน้อยดั้งเดิมและคริสตชนคาทอลิก,” ใน *เข็กน้อย: 50 ปี สมรภูมิและสิทธิที่ดิน*. บรรณาธิการโดย ประสิทธิ์ ลีปรีชา, ยงยุทธ สืบทายาท, และอุไร ยังชีพสุจริต (เพชรบูรณ์: คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือ 50 ปีเข็กน้อย, 2563): 96-97.

¹³ พระสมพาน เหล่าชุมแพ และพระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม, “การศึกษาเปรียบเทียบสุขภาวะผู้สูงอายุชุมชนชาวพุทธตำบลปากช่องและชุมชนชาวคริสต์ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์,” *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์* 6(1), (2565): 46-47.

¹⁴ พระครูใบฎีกาทิพย์พนารณ ชยาภินนุโท (เลาลี), “ความเชื่อทางศาสนาของชาวม้ง,” *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา* 13(1), (2565): 262.

¹⁵ เทพประวิณ จันท์แรง และคณะ, “คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่,” *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์* 24(2), (2567): 11.

¹⁶ ฉัฐวัฒน์ ชัชฌานาภักดิ์, “ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย,” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* 9(3), (2563): 154-155.

อาสาสมัคร (ชชส.) ของชาวม้ง โดยกองทัพภาคที่ 3 ตั้งบ้านเข็กน้อยเป็นค่ายต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อแย่งชิงดินแดนคืนมา ผู้ชายชาวม้งที่เป็นคาทอลิกได้เข้าร่วมเป็นทหารอาสาด้วย¹⁷

นอกจากนี้ กันชลิกา อุตมะแก้ว และคณะ อธิบายลักษณะของบ้านขุนกลางเอาไว้ว่าเป็นชุมชนของชาวม้ง ที่ตั้งอยู่บริเวณภูเขาซึ่งใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้คนจึงมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยปลูกพืชผลตามฤดูกาลเนื่องด้วยโครงการหลวงเข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชทางเศรษฐกิจแทนการปลูกฝิ่นตั้งแต่ ค.ศ.1979 ชาวบ้านได้มีการนำผลผลิตไปวางจำหน่ายยังตลาดม้งในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นการส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยชาวม้งสู่ตลาดภายนอก¹⁸ ในหนังสือ 25 ปี ศูนย์ม้ง 50 ปี นายชุมพบาลแฮร์ทิล ปรากฏความเป็นมาของชาวม้งคาทอลิกหมู่บ้านขุนกลางว่า ครอบครัวชาวม้งหลังแรกนำโดยสองพี่น้องคือ เชียแซง แซ่ลี และวายี แซ่ลี พร้อมครอบครัวได้เปลี่ยนมานับถือคาทอลิกในปีค.ศ.1973 ในช่วงเวลาดังกล่าว ไมเกิ้ลซึ่งเป็นชาวปกากะญอที่นับถือคาทอลิกก็ได้นำญาติพี่น้องย้ายถิ่นฐานมายังหมู่บ้านโหมงอำ เป็นช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงรับหมู่บ้านขุนกลางไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีพระราชดำริให้สร้างหมู่บ้านขุนกลางแบบใหม่ ต่อมาใน ค.ศ.1975 เมื่อบาทหลวงแฮร์ทิล ได้ขึ้นมารับประจำอยู่ที่เชียงใหม่ และมีการเยี่ยมเยียนหมู่บ้านชาวม้งทางตอนเหนือและที่อาศัยอยู่บริเวณดอยอินทนนท์ นำโดยสเตเฟน กัว แซ่ว่าง ซึ่งเป็นครูคำสอน ผลปรากฏว่าชาวม้งหลายครอบครัวตอบสนองต่อคริสต์ศาสนาในเชิงบวก หลังจากเริ่มมีชาวม้งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านขุนกลางเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากมิชชันนารีในการสร้างที่อยู่อาศัย และมีเด็กชายบางคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ศูนย์ม้งคาทอลิกด้วย จนกระทั่งใน ค.ศ.1980 จึงมีการสร้างวัดคาทอลิกหลังแรกที่หมู่บ้านขุนกลาง เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีบูชาขอบพระคุณและพิธีกรรมทางศาสนาอื่นๆ

งานศึกษาหลายชิ้นที่ได้นำเสนอมานั้นเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังกล่าวในมิติของความเชื่อ วิถีชีวิต และสังคมของชาวม้งโดยอธิบายตั้งแต่ความเชื่อดั้งเดิมจนกระทั่งเปลี่ยนผ่านมานับถือคริสต์ศาสนาในเวลาต่อมา ได้ชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอันตั้งอยู่บนกระบวนการของศาสนจักรผ่านทางมิชชันนารีที่มีความพยายามเผยแผ่คริสต์ศาสนาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง รวมทั้งบริบทของหมู่บ้านขุนกลางซึ่งเป็นกรณีศึกษาของบทความชิ้นนี้ อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้นยังขาดการนำเสนอในประเด็นของการรับคริสต์ศาสนิกายโรมันคาทอลิกของชาวม้งในศาสนปกครองเชียงใหม่ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจาก

¹⁷ จุฑามาศ แสนยากุล, "ประวัติศาสตร์ม้งเข็กน้อยดั้งเดิมและคริสตชนคาทอลิก," 99.

¹⁸ กันชลิกา อุตมะแก้ว และคณะ, "ผลกระทบและการปรับตัวของการท่องเที่ยวชุมชนจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเขตพื้นที่หมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่," *วารสารช่วงฝน* 15(2), (2564): 19.

หมู่บ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากไม่ได้อยู่ในสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างรัฐไทยและพรรคคอมมิวนิสต์ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับม้งโปรเตสแตนต์ในเชียงใหม่มาก่อนหน้านี้แล้ว แต่ก็ยังขาดการอธิบายในส่วนของม้งคาทอลิก ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงต้องการศึกษาการเผยแผ่คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิกของมิชชันนารีในชุมชนชาวม้ง บริเวณพื้นที่ของเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ รวมไปถึงผลกระทบที่มีต่อชาวม้งด้วย

มิชชันนารีคณะพระมหาไถ่แก่กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนกลาง

คริสต์ศาสนาเข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลายาวนานกว่าสี่ศตวรรษ ตั้งแต่สมัยอยุธยาผ่านทางมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิก โดยมีนักบวชหลายคณะที่เดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา ความพยายามปรับความเชื่อของคริสต์ศาสนาเข้าสู่วัฒนธรรมท้องถิ่นมีมาอย่างต่อเนื่อง แต่สามารถเผยแผ่ศาสนาได้อย่างจริงจังภายหลังการสังคายนาวาทิกันครั้งที่สอง ก่อนที่จะมีการเผยแผ่คริสต์ศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย มิชชันนารีรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยพยายามประกาศศาสนาด้วยการทำความเข้าใจวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คนในดินแดนแถบประเทศไทยในปัจจุบัน การเข้ามาของมิชชันนารีได้นำวิทยาการความเป็นสมัยใหม่มาให้สังคมไทยรู้จักทั้งค่านิยม การดำเนินชีวิต การแพทย์ และการศึกษาแบบตะวันตก คริสต์ศาสนาจึงได้รับการยอมรับจากสังคมด้วยภาพลักษณ์ของการทำสาธารณประโยชน์ ความโอบอ้อมอารี และการเสียสละเพื่อเพื่อนมนุษย์ จากการบริหารงาน ความเชื่อศรัทธา รวมถึงด้านสังคมและสงเคราะห์¹⁹

แม้ยังคงความตึงเครียดที่รัฐไทยพยายามติดตามความเคลื่อนไหวของศาสนจักรนับตั้งแต่อดีต แต่มิชชันนารีมีความพยายามเผยแผ่คริสต์ศาสนาไปยังพื้นที่ต่างๆ ในกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนจวบจนช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีการเผยแผ่ศาสนาเชิงรุกมากยิ่งขึ้น ชาติพันธุ์ม้งจึงเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายของมิชชันนารีโดยได้รับผลตอบรับค่อนข้างดี ซึ่งบางส่วนยินดีที่จะเปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนาเพื่อรับการช่วยเหลือในแต่ละด้านซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเพื่อตั้งรับกับอิทธิพลของอำนาจรัฐ ใน ค.ศ. 1964 บาทหลวงแฮร์รี่ ทีล (Harry Thiel) แห่งคณะพระมหาไถ่ (The Congregation of the Most Holy Redeemer/C.Ss.R.) เริ่มเข้ามาประกาศคริสต์ศาสนาบริเวณแถบรอยต่อสามจังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก

¹⁹ ณัฐรศนา อุดมผล และอดิพล เอื้อจรัสพันธ์, “คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย: ความเชื่อและการดำรงอยู่,” 8.

และเลย โดยมีชาวมังหมู่บ้านภูชี้เต้า อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนาเป็นกลุ่มแรก ต่อมาจึงย้ายถิ่นฐานมายังหมู่บ้านห้วยป่าสอหรือบ้านเข็กน้อย บาทหลวงแอรี่ ทิล ได้จัดตั้งห้องคำสอนและห้องรักษาพยาบาลให้กับชาวบ้าน โดยมีครูคำสอนจากประเทศลาวมาช่วยงานอภิบาลนี้ด้วย

ภายหลังที่เกิดการปะทะกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาล บาทหลวงแอรี่ ทิล จึงอพยพกลุ่มมังคาทอลิกไปอยู่ที่จังหวัดเลย ผลพลอยที่ตามมาคือเด็กชาวมังได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มิชชันนารีเป็นผู้ก่อตั้ง อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาสำรวจสำมะโนประชากรและดำเนินการให้ชาวมังกลุ่มดังกล่าวสามารถขึ้นทะเบียนสัญชาติไทยด้วย²⁰ การเข้ามาของมิชชันนารีจึงเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มมีบทบาทต่อกลุ่มผู้คนในพื้นที่แถบชายแดนของประเทศ อีกทั้งการอพยพย้ายถิ่นฐานไปมาของผู้คนระหว่างลาว เวียดนาม ไทย และประเทศอื่นๆ การให้ความช่วยเหลือโดยมิชชันนารีจึงทำให้ชาวมังบางกลุ่มได้รับการศึกษาแบบตะวันตกและเรียนคำสอนทางคริสต์ศาสนาจนนำไปสู่การเข้าเป็นคริสตชนในที่สุด

สำหรับเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ หรือสังฆมณฑลเชียงใหม่ (Chiang Mai Diocese) มิชชันนารีเริ่มเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกอย่างเอาจริงเอาจัง เมื่อ ค.ศ. 1914 โดยบิชอปเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส (Rene Marie Joseph Perros) ประมุขมิสซังสยามขณะนั้นได้ส่งมิชชันนารีมาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ จึงมีการลงหลักปักฐานคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกแห่งแรกบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งแต่เดิมบิชอปฌ็อง-บัพติสต์ บัลเลอรัวซ์ (Jean-Baptiste Pallegoix) เคยส่งมิชชันนารีมาเผยแผ่คริสต์ศาสนาที่เชียงใหม่มาก่อนหน้านี้ใน ค.ศ. 1843 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เวลานั้นไม่ทรงอนุญาต²¹

การเข้ามาของมิชชันนารีคาทอลิกระยะที่สองนี้มุ่งเน้นการเผยแผ่ศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะบนพื้นที่สูง ซึ่งประกอบไปด้วยชนเผ่าปกากะญอ ม้ง อาข่า ลาหู่ ฯลฯ ต่อมาเกิดการปฏิรูปครั้งใหญ่ของศาสนจักรในการสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง (Second Vatican Council / Vatican II) เมื่อ ค.ศ. 1962 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เป็นปัจจัยช่วยเอื้ออำนวยให้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น โดยสามารถผสมกลมกลืนและเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น อันตั้งอยู่บนหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยที่ยังคงอนุโลมให้คริสตชนสามารถยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมบางประการซึ่งไม่ขัดต่อหลักความเชื่อของคาทอลิก ชนเผ่าม้งในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ นับเป็นตัวอย่างที่สามารถเห็นภาพได้ชัดเจนในการรับเอาคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก โดยหมู่บ้านขุนกลางเป็นชุมชนคริสตชนชาวมังคาทอลิกแห่งแรกของเขตศาสนปกครองเชียงใหม่

²⁰ จุฑามาต แสนยากุล, “ประวัติศาสตร์มังเข็กน้อยดั้งเดิมและคริสตชนคาทอลิก,” 96-97.

²¹ จากคำหาลี่ *สู่เชียงใหม่* (เชียงใหม่: มิสซังโรมันคาทอลิกเชียงใหม่, 2557), 47.

หมู่บ้านขุนกลางเป็นชุมชนของชาวม้งขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่บริเวณภูเขาซึ่งใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผู้คนจึงมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยปลูกพืชผลตามฤดูกาล²² หมู่บ้านขุนกลางมีชาวม้งที่เป็นตระกูลแซ่ลี แซ่ว่าง และแซ่ย่าง ความเชื่อและศาสนาของชาวม้งหมู่บ้านขุนกลางประกอบไปด้วยการนับถือผีบรรพบุรุษ และคริสต์ศาสนา ได้แก่ นิกายโรมันคาทอลิก นิกายเซเวนธ์เดย์แอ๊ดเวนตีส และนิกายเพรสไบทีเรียน ซึ่งผู้คนสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายทางนิกายและศาสนา ชาวม้งหมู่บ้านขุนกลางยังรู้จักมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอก รวมถึงการเชื่อมโยงตนเข้ากับชนเผ่าอื่นๆ เพื่อประโยชน์ทางการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าจากการเพาะปลูก ยางยูท ลีประแสนสุต ประธานสภาวัดนักบุญนิโคลาส ขุนกลาง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ผมย้ายเข้ามาภายหลังที่บาทหลวงแฮร์รี่ ทีล เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนายังหมู่บ้านขุนกลาง รวมแล้ว 50 กว่าปี แต่ก่อนหน้าที่หมู่บ้านขุนกลางมีชาวม้งอาศัยอยู่ก่อนแล้วซึ่งดั้งเดิมนับถือผีบรรพบุรุษ บาทหลวงแฮร์รี่ เข้ามาครั้งแรกที่หมู่บ้านแม่แอบในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าปกากะญอในระยะแรกมิชชันนารีคณะเบธารามจากแม่ปอนเดินทางมาขับไล่ผีวิญญาณชั่วร้ายที่หมู่บ้านขุนกลางให้กับพ่อและลุงของผม ซึ่งเริ่มแรกมีทั้งหมด 2 ครอบครัว ต่อจากนั้นได้รับข่าวว่าบาทหลวงแฮร์รี่ขึ้นมาที่เชียงใหม่ มิชชันนารีคณะเบธารามจึงเชิญบาทหลวงแฮร์รี่ซึ่งเป็นมิชชันนารีที่เคยแพร่ธรรมกับชาวม้งมาก่อน สำหรับโครงการหลวงมาทีหลัง ผมเป็นศิษย์คำสอนของคุณพ่อแฮร์รี่รุ่นที่ 3 ขณะนั้นผมมีอายุ 15 ปี โดยที่ศูนย์ไม้งยังตั้งอยู่ภายในศูนย์มิสซังคาทอลิกเชียงใหม่ก่อนที่จะย้ายไปยังตำบลช้างเผือกในปัจจุบัน หมู่บ้านขุนกลางมีคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์มากกว่าคาทอลิก โดยนิกายเซเวนธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสครอบครัวที่หันมานับถือประมาณ 4 ครอบครัว และคาทอลิกมีทั้งหมด 26 ครอบครัว ยังมีคริสตชนที่หมู่บ้านแม่ยะน้อยและบ้านแม่วาก²³

จากคำให้สัมภาษณ์พบว่าชาวม้งบางกลุ่มที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณของหมู่บ้านขุนกลางมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างชนเผ่าอย่างปกากะญอมาก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งชาวปกากะญอตั้งกล่าวก็ได้รับคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกมาก่อน เพราะฉะนั้น

---

²² กันชลิกา อุตมะแก้ว และคณะ, “ผลกระทบและการปรับตัวของการท่องเที่ยวชุมชนจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเขตพื้นที่หมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่”: 19.

²³ ยางยูท ลีประแสนสุต, สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกระโทก, 15 มกราคม 2568.

การเชิญมิชชันนารีมาขับไล่ผีวิญญาณชั่วร้ายจึงเป็นจุดเริ่มต้นของพันธกิจในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิกให้กับชาวเมืองอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ในเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ใน ค.ศ.1967 ได้มีการเชิญบิชอปแบร์นาร์ด ลูเซียน ลากอสต์ (Bernard Lucien Lacoste) ขึ้นมาเป็นมุขนายกของเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ รวมทั้งบาทหลวงแฮร์รี่ ทิล และครุฑคำ สอนเต็ง แซลลี ซึ่งก่อนหน้านี้อยู่ประจำอยู่ที่หมู่บ้านเช็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ขึ้นมาเยี่ยมเยียนชาวเมืองในหลายพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านแม่อาซึ่งตั้งอยู่บริเวณยอดเขาสูงตอยอินทนนท์มีชาวเมืองที่สนใจคริสต์ศาสนาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากอยู่ใกล้กับหมู่บ้านแม่ปอนซึ่งเป็นชุมชนของชาวปกากะญอที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยมิชชันนารีคณะเบธารามที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนา ก่อนหน้านีจึงมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองบ้านแม่อาและชาวปกากะญอหมู่บ้านแม่ปอน ครอบครัวชาวเมืองหลังแรกนำโดยสองพี่น้องคือ เชื้อแซง แซลลี และว้าย แซลลี พร้อมครอบครัวได้เปลี่ยนมานับถือคาทอลิกใน ค.ศ.1973 ช่วงเวลาดังกล่าว ไมเกิ้ลซึ่งเป็นชาวปกากะญอที่นับถือคาทอลิกก็ได้นำญาติพี่น้องย้ายถิ่นฐานมายังหมู่บ้านโหมงอำ เป็นช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงรับหมู่บ้านขุนกลางไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยมีพระราชดำริให้สร้างหมู่บ้านขุนกลางแบบใหม่ ต่อมาในปี 1975 เมื่อบาทหลวงแฮร์รี่ ทิล ขึ้นมาประจำอยู่ที่เชียงใหม่ และมีการเยี่ยมเยียนหมู่บ้านชาวเมืองทางตอนเหนือและที่อาศัยอยู่บริเวณตอยอินทนนท์ นำโดยสเตเฟน กัว แซ่ว่าง ซึ่งเป็นครุฑคำสอน ผลปรากฏว่าชาวเมืองหลายครอบครัวตอบสนองต่อคริสต์ศาสนาในเชิงบวก หลังจากเริ่มมีชาวเมืองอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านขุนกลางเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากมิชชันนารีในการสร้างที่อยู่อาศัย และมีเด็กชายบางคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ศูนย์มิ้งคาทอลิก จนกระทั่งในปี 1980 จึงเริ่มสร้างวัดคาทอลิกหลังแรกขึ้นที่หมู่บ้านขุนกลางคือวัดนักบุญนิโคลาส เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีบูชาขอบพระคุณ (Holy Mass) และพิธีกรรมอื่นๆ ทางศาสนา²⁴

ชาวเมืองมีพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมที่สัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ รวมทั้งการเคารพวิญญาณผีบรรพบุรุษ โดยยังสามารถรักษาความเชื่อของตนเองไว้อย่างมั่นคง แม้จะถูกปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เมื่อมีการโยกย้ายจากถิ่นฐานเดิมเป็นเวลายาวนาน เนื่องจากชาวเมืองเคยห่างเหินจากการมีปฏิสัมพันธ์กับชาติพันธุ์กลุ่มอื่นจึงยากที่จะรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ความเชื่อของชาวเมืองผูกโยงเข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ การทำเกษตรกรรม การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน การสร้างที่พักอาศัย หรือการจัดพื้นที่แหล่งน้ำ และธรรมชาติ ล้วนสัมพันธ์กับคติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรมจนเป็นอันหนึ่งอัน

²⁴ 25 ปี ศูนย์มิ้ง 50 ปี นายชุมพบาลแฮร์รี่ทิล (เชียงใหม่: ศูนย์มิ้งคาทอลิก, 2543), 112-113

เกี่ยวกับการดำรงชีวิต²⁵ สะท้อนให้เห็นผ่านการเล่าเรื่องของชาติพันธุ์ม้งที่มักกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ โดยมนุษย์จะต้องประกอบพิธีกรรมและดำเนินชีวิตให้สอดคล้องตามสิ่งที่เทพเจ้ากำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเพณีอันเกี่ยวข้องกับความตายมีความสำคัญอย่างมากสำหรับชาวม้ง อย่างไรก็ตาม ชาวม้งรู้จักที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนเสมอจนนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น อย่างเช่นการจัดพิธีศพของชาวม้งในประเทศลาวที่มีรูปแบบที่หลากหลาย²⁶

ความเชื่อและศาสนาของชาวม้งซึ่งแทบจะเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับชีวิตของผู้คนควบคู่ไปกับการเคารพบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ มิติเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาจึงสัมพันธ์กับจิตวิญญาณมิติชีวิตภายใน (Spirituality) จนนำไปสู่การสร้างความหมายใหม่และการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์²⁷ ก่อนการสังคายนาวาดิกันครั้งที่สอง นิกายโรมันคาทอลิกถือว่านอกศาสนจักรมีแต่ความชั่วร้ายที่มาจากผลของบาปและไม่มีความรอด ลักษณะของการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในบางครั้งจึงอาจใช้กำลังทางทหารและการครอบงำทางการเมืองกระทั่งเมื่อมีการสังคายนาวาดิกันครั้งที่สอง จึงช่วยกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวจากการถูกทำลายด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์และปัญหาอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่ช่วงถดถอยของพลังศาสนาทำให้เกิดการตีความที่สอดคล้องไปกับวิทยาการสมัยใหม่ จนกระทั่งสังคมเกิดการยอมรับได้ว่าศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ นิกายโรมันคาทอลิกก็สามารถพบความรอดพ้นได้ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะคริสตชนที่อยู่ภายใต้ศาสนจักรเสมอไป²⁸

ภายหลังเมื่อมีการสังคายนาวาดิกันครั้งที่สองใน ค.ศ.1959 ศาสนจักรเกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ เอื้ออำนวยให้คริสตชนทั่วโลก รวมไปถึงคริสตชนในไทยสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของสังคมตนเอง สำหรับประเด็นเรื่องคำสอนที่มีมุมมองว่าความรอดพ้นของมนุษย์ถูกสงวนเฉพาะผู้ที่หันมานับถือคริสต์ศาสนาเท่านั้นก็ถูกปรับโดยทัศนะใหม่ กล่าวคือมนุษย์รับความรอดพ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องหันมานับถือคริสต์ศาสนาเพียงแต่ประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม จากการเปลี่ยนมโนทัศน์นี้เองทำให้ศาสน

---

²⁵ Chanpeng Thao และเกรียงไกร เกิดศิริ, “ความเชื่อแบบบุพกาลในภูมิทัศน์วัฒนธรรม และการตั้งถิ่นฐานชุมชนชาติพันธุ์ม้ง บ้านน้ำบาง เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”: 85.

²⁶ สุพจน์ ทองเนื้อขาว. “พิธีกรรมหลังความตายของชนเผ่าม้งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รูปแบบและการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีคริสตศักราช 1975 ถึงปีคริสตศักราช 2012”: 171-172.

²⁷ บาทหลวงนิพนธ์ เทียนนิหาร, *พลังจากมิติภายใน ในการเปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคม* (เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน เชียงใหม่ สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2564), 19.

²⁸ มาโนช พุฒไพจิตร, *แก่นแท้ศาสนาครีสต์ที่หายไป กรณีศึกษา: การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1511-2004*, 187.

จักรปรับคริสต์ศาสนาให้เป็นศาสนาของท้องถิ่น จนเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยมากกว่าแต่เดิม²⁹

ผลที่ตามมาภายหลังการสังคายนาวาติกันครั้งที่สองพบว่า ศาสนจักรทั่วโลกให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในด้านประเพณีและวัฒนธรรมมากขึ้น โดยระยะแรกมีการปรับภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมจากภาษาละตินมาเป็นภาษาประจำถิ่น รวมถึงอนุโลมให้ผสมผสานวัฒนธรรมชุมชนที่ไม่ได้ขัดต่อข้อคำสอนเข้ากับพิธีกรรมของคาทอลิกด้วย³⁰ การปรับตัวของศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทยหลังการสังคายนาวาติกันครั้งที่สองเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกันโดยมีการใช้ภาษาไทย ดนตรีไทย และวัฒนธรรมผสมผสานในพิธีกรรมมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายแนวคิดอนุรักษนิยมกลับไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงทำให้การปรับตัวของศาสนจักรในประเทศไทยไม่อาจกระทำได้ทันที ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากข้อจำกัดของรูปแบบการปกครองระหว่างฝ่ายนักบวชและฆราวาสด้วย³¹ ดังนั้น การสังคายนาวาติกันครั้งที่สองจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ชาติพันธุ์ม้งซึ่งหันมานับถือคริสต์ศาสนาสามารถปรับตัวแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ศาสนจักรจึงสามารถอนุโลมให้ชาวม้งคาทอลิกยังสามารถยึดถือประเพณีบางประการที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของคริสต์ศาสนา ที่สำคัญคือยังสามารถใช้ภาษาม้งในการประกอบพิธีกรรมทางคริสต์ศาสนาแทนภาษาละตินแบบเดิม รวมทั้งการเข้าถึงหลักธรรมคำสอนได้ง่ายมากขึ้นด้วยการใช้ภาษาม้งในการสื่อสาร

ในปัจจุบันชาวม้งคาทอลิกหลายคนเริ่มปฏิบัติธรรมดั้งเดิมเพราะผู้คนเริ่มมองว่าขัดต่อความเชื่อของคริสต์ศาสนา ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของนักบุญนิโกลาส ขุนกลาง ดังว่า

ชาวบ้านหลายคนที่หันมานับถือคริสต์ศาสนาเนื่องจากรู้สึกว่าการเชื่อดั้งเดิมต้องประกอบพิธีกรรม ที่มีความละเอียดซับซ้อนและยุ่งยาก เพราะทุกๆ กิจกรรมในชีวิตล้วนเกี่ยวพันกับพิธีกรรมดั้งเดิมทั้งสิ้น โดยหันมาปฏิบัติและประกอบพิธีกรรมของคริสต์ศาสนาอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ปัจจุบันจึงมีความพยายามยกเลิกการปฏิบัติตามรูปแบบความเชื่อดั้งเดิม เช่น การผูกข้อมือ³²

²⁹ ชาวลิต ตรียะประเสริฐ, “การสร้างจินตกรรมความเป็นพลเมืองของคาทอลิกในสังคมไทย”:

37.

³⁰ พอดุทัย อุดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง, “ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทย เชื้อสายโปรตุเกส: กรณีศึกษาชุมชนวัดซางตาครู้ส ย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร”: 37.

³¹ เสรี พงศ์พิศ, *ศาสนาคริสต์*, 105.

³² ยงยุทธ ลิ้มประแสนสุต, สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกระโทก, 15 มกราคม 2568.

จากจุดเริ่มต้นซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งที่ยังคงนับถือความเชื่อดั้งเดิมและชาวปกากะญอที่เป็นคาทอลิกจนไปสู่การเชิญมิชชันนารีมาขับไล่ผีวิญญาณชั่วร้ายและทำให้ชาวม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านขุนกลางบางกลุ่มเกิดความศรัทธา ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านขุนกลางคนหนึ่งซึ่งเป็นบุตรหลานของชาวม้งที่เปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิกเป็นครอบครัวแรกของชุมชนหมู่บ้านขุนกลาง จนกระทั่งสามารถเข้าสู่กระบวนการเป็นคริสตชน การสังคายนาवादิกันครั้งที่สองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อดั้งเดิมของชาวม้งให้สามารถรับความเชื่อใหม่ อย่างคริสต์ศาสนาได้อย่างสะดวกใจมากขึ้นบนอัตลักษณ์และสำนึกทางชาติพันธุ์ที่ยังคงสามารถยึดถือได้ตราบใจที่ยังไม่ขัดต่อคำสอนของศาสนจักร ขุนกลางจึงเป็นชุมชนต้นแบบของการปรับความเชื่อดั้งเดิมให้เข้ากับคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นแห่งแรกที่ชาวม้งหมู่บ้านขุนกลางหันมานับถือคริสต์ศาสนา โดยสามารถอยู่ร่วมกับชาวม้งที่นับถือต่างความเชื่อและต่างนิกายอย่างสันติตราบจนปัจจุบัน

บทบาทของศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทยต่อกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

แม้ว่ารัฐไทยจะสามารถสถาปนารัฐชาติสมัยใหม่อย่างเป็นรูปธรรม แต่ในช่วงแรกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังคงจำกัดอยู่ภายในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดสำคัญเท่านั้น พื้นที่นอกเหนือจากนี้ยังคงอยู่นอกเหนือสายตาของรัฐ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งถูกผลักให้เป็นคนชายขอบเสมอมา รัฐมักมองข้ามการพัฒนาในกลุ่มชาติพันธุ์จนกระทั่งเกิดภัยความมั่นคงอย่างอิทธิพลของคอมมิวนิสต์

โครงสร้างพื้นฐานสมัยใหม่จึงเป็นความต้องการของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่ชาวม้งเท่านั้น ศาสนจักรจึงเป็นผู้นำความทันสมัยเข้ามาก่อนที่รัฐไทยจะสามารถกระจายสิทธิขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มคนต่าง ๆ ได้ เนื่องด้วยทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ในไทย พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นการประกอบอาชีพดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ และการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองระดับภูมิภาค อันส่งผลต่อปัญหาการบูรณาการของภาครัฐ³³ ในเวลาต่อมารัฐไทยจึงออกนโยบายลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ โดยพยายามสอดแทรกการปลูกฝังแนวคิดทางพุทธศาสนาผ่านระบบการศึกษา การให้ความรู้ด้าน

³³ ณัฐวัฒน์ ชัชชนฐาภักดิ์, “ทิศทางการรัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย,” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* 9(3), (2563): 144-158.

กฎหมายในเรื่องสัญชาติ อีกทั้งผลักดันการให้สวัสดิการพื้นฐานต่างๆ เช่น การมอบสิทธิความเป็นพลเมืองไทยและสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม³⁴

โครงสร้างพื้นฐานโดยคริสต์ศาสนาในส่วนของนิกายโรมันคาทอลิกที่เข้ามาเหยียบย่ำให้กับชาวม้งบางกลุ่ม รวมทั้งอำนาจของรัฐที่มีผลต่อการขยายโครงสร้างพื้นฐานซึ่งแต่เดิมไม่สามารถครอบคลุมไปถึงพื้นที่ของชาติพันธุ์จนแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชาวเขากับคนเมืองพื้นราบ ภายใต้บริบทช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐไทยมีนโยบายในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของกลุ่มคนในชาติ นับตั้งแต่ ค.ศ.1959 เป็นต้นมา มีการจัดประเภทให้กลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นคนชายขอบ ดังนั้นการพัฒนาในพื้นที่ของชาติพันธุ์หลายกลุ่มจึงอยู่นอกเหนือสายตาของรัฐ สิ่งเหล่านี้ยังเป็นการตอกย้ำถึงความล้มเหลวและด้อยพัฒนาจากมุมมองของคนทั่วไป กระทั่งเมื่อบาทหลวงมิชชันนารีเข้ามาประกาศศาสนาพร้อมกับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การพัฒนาปัจจัยการดำรงชีพ การเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก การให้โอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความขาดแคลนและอดอยากกลายเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์หันมานับถือคริสต์ศาสนาด้วยความศรัทธา³⁵ การเปลี่ยนศาสนาของชาวม้งจึงผูกโยงเข้ากับความต้องการที่จะเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้นด้วย อีกทั้งการแสดงถึงความแตกต่างและไม่ยอมถูกกลืนกลายจากสังคมไทยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หันมานับถือคริสต์ศาสนา ประธานสภาวัดนักบุญนิโคลาส แห่งชุมชนขุนกลางเล่าว่ามิชชันนารีเคยส่งเด็ก ๆ ไปเรียนยังสถานศึกษาของคาทอลิกที่โรงเรียนศีลวิ โรงเรียนเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ อำเภอเชียงดาว โรงเรียนพระหฤทัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนเทพพิทักษ์ จังหวัดแพร่ ฯลฯ จึงทำให้เด็กชาวม้งสามารถที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาอันเท่าเทียมกับเด็กในพื้นที่ราบจนสามารถเลือกประกอบอาชีพนอกเหนือจากเกษตรกรรมได้

ตัวอย่างผลสำรวจการหันมานับถือคริสต์ศาสนาของกลุ่มนักศึกษาชาติพันธุ์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่าสาเหตุหลักคือได้รับโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นการสร้างความเท่าเทียมให้กับเด็ก ๆ ชาวเขาได้รับสิทธิในการเข้าถึงระบบการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป คริสต์ศาสนาเข้ามาปรับรูปแบบการดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายมากขึ้นและยังลดความซับซ้อนได้ดีกว่าในอดีต อีกทั้งการเข้านมัสการที่โบสถ์ถือเป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์นำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน³⁶

³⁴ เทพประวิณ จันทร์แรง และคณะ, “คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”: 11.

³⁵ พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร, “แนวคิดและกลยุทธ์ในงานพัฒนาของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือของไทย พ.ศ. 2530-2550,” 94-95.

³⁶ สมฤดี แสงศรี, พกาวรรณ สีเมฆ, และภูริณัฐร์ โชติวรรณ, “การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษานักศึกษาชาติพันธุ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร,” 1174.

การสร้างเครือข่ายม้งบ้านขุนกลางเข้ากับโลกภายนอก

การสังคมสงเคราะห์ที่กระทำโดยศาสนจักรสามารถเข้าถึงการให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่กลุ่มชาติพันธุ์ได้สะดวกมากขึ้น ศาสนจักรจึงนำการศึกษาและการพัฒนาสังคมเข้ามา ก่อนที่รัฐจะให้ความสนใจขยายการพัฒนานั้นเข้ามาด้วย เช่นเดียวกับชาวคริสต์บ้านเข็กน้อยพบว่า ศาสนจักรมีการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำทั้งส่งเสริมการศึกษาและการรักษาพยาบาล รวมทั้งงานพัฒนาสังคม สงเคราะห์ จึงทำให้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับชาวบ้านโดยเป็นที่พึงพอใจและทางกาย³⁷ จากช่องโหว่ของการขยายขอบเขตพัฒนาโดยรัฐยังไม่ครอบคลุมไปถึงหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนจักรจึงใช้โอกาสดังกล่าวควบคู่ไปกับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับชาวม้งเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และการศึกษา เพื่อให้ชาวม้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยใหม่ได้อย่างรวดเร็ว

ในด้านเศรษฐกิจ สำหรับกรณีหมู่บ้านขุนกลาง ประธานสภาอภิบาลวัดนักบุญนิโคลาส ขุนกลางได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ชาวบ้านขุนกลางนิยมปลูกดอกเบญจมาศซึ่งมีการส่งออกไปยังแหล่งจำหน่ายอื่นๆ เช่น เมืองเชียงใหม่ ปากคลองตลาด สี่มุมเมือง ในส่วนบทบาทของโครงการหลวงได้เข้ามาส่งเสริมรูปแบบใหม่ของการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้กับชาวบ้านทดแทนการปลูกฝิ่น ภายหลังจึงมีช่องทางการค้าขายมากขึ้นจึงมีการส่งออกจำหน่ายเอง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จมายังหมู่บ้านขุนกลางก็ทรงโปรดให้สร้างพื้นที่สำหรับการเกษตรกรรมให้กับชาวบ้าน³⁸

ศาสนจักรมิได้มีบทบาทปรากฏเด่นชัดในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากโครงการหลวงเข้ามาทำหน้าที่เชื่อมโยงชาวม้งให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจก่อนหน้านั้นแล้ว จากการที่โครงการหลวงเข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชทางเศรษฐกิจแทนการปลูกฝิ่นตั้งแต่ ค.ศ. 1979 ชาวบ้านนำผลผลิตไปวางจำหน่ายยังตลาดม้งในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

---

³⁷ พระสมพาน เหล่าชุมแพ และพระมหามชวินทร์ ปุริสุตโตโม, “การศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพผู้สูงอายุชุมชนชาวพุทธตำบลปากช่องและชุมชนชาวคริสต์ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์”: 46-47.

³⁸ ยงยุทธ ลีประแสนสุต, สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกระโทก, 15 มกราคม 2568,

ซึ่งเป็น การส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยชาวม้งสู่ตลาดภายนอก³⁹ แต่สำหรับด้านการศึกษา ศาสนจักรมีบทบาทเด่นชัดก่อนที่รัฐจะนำเข้ามาพัฒนาคือ การตั้งโรงเรียนบ้านขุนกลางใน ภายหลัง ชาวม้งจึงได้รับการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานลำดับแรกโดยมิชชันนารี สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นเครื่องมือของชาวม้งสำหรับการเลื่อนสถานภาพทางสังคม เมื่อชาวม้งได้ปรับความ เชื่อของตัวเองหลังจากที่หันมานับถือคริสต์ศาสนา อาจถือได้ว่าเป็นการปรับความทันสมัย ในแบบตะวันตกครั้งแรก อันส่งผลให้ภาพลักษณ์ของชาวม้งจากผู้คนทั่วไปเริ่ม เปลี่ยนแปลงจากมุมมองแบบเดิม โอกาสทางการศึกษาจึงเป็นอีกหนทางที่สามารถ เลื่อนสถานภาพทางสังคมจนเป็นที่ยอมรับว่าคือผู้มีความรู้หาใช้คนป่าเถื่อนอีกต่อไป ทำ ให้ชาวม้งมีจุดยืนในสังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่ง ประธานสภาวัดนักบุญนิโคลาสยังให้ สัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกว่า “บิดามารดาของผมเคยได้รับการช่วยเหลือ จากบาทหลวงแสรี่ โดยให้การศึกษาและที่พักอาศัย” และชาวบ้านขุนกลางท่านหนึ่งยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

เคยมีการส่งเด็ก ๆ ไปเรียนยังสถานศึกษาของคาทอลิกที่โรงเรียนศีลรวี โรงเรียน เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ อำเภอยางชุมน้อย โรงเรียนพระหฤทัยเขื่องใหม่ โรงเรียนเทพ พิทักษ์ จังหวัดแพร่ ฯลฯ เดิมเคยมีการส่งเด็ก เยาวชนเข้าอบรมในสามเณรลัย (สถานที่ฝึกหัดเยาวชนชายเพื่อเตรียมเป็นบาทหลวง / Seminary) แต่ภายหลัง ได้ลาออกมาเป็นฆราวาส สำหรับครุคำสอนที่ประจำหมู่บ้าน ขุนกลางคือ นาย บัญญัติ⁴⁰

แต่เดิมนั้นชาวม้งไม่ได้ผิดแปลกไปจากชาติพันธุ์อื่นโดยเฉพาะคนพื้นราบอาจมี มุมมองในเชิงลบว่าเป็นคนป่าเถื่อน ไร้อารยะและไม่มีความรู้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ทั่วไปอาจถูกสร้างเงื่อนไขบางประการโดยถูกตั้งคำถามจากสถานภาพทางสังคม เมื่อ ชาวม้งได้รับเอาโมทัศน์แบบตะวันตกเข้ามาแทนที่ความเชื่อเดิม ทั้งความทันสมัย การมี ผัวเดียวเมียเดียว การไม่ดื่มสุราเมรัย ชาวม้งจึงได้รับสิทธิความช่วยเหลือหลายประการ อย่างรวดเร็วจากชาวต่างชาติผ่านทางมิชชันนารี⁴¹ การหันมานับถือคริสต์ศาสนาของ ชาวม้งบางกลุ่มเป็นการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สะท้อนจากทัศนคติหรือ มุมมองจากคนเมืองพื้นราบว่าชาวม้งด้อยกว่าตนซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหนือกว่า คริสต์ศาสนาจึงเป็นอีกหนทางเลือกที่จะช่วยเหลือให้ชาวม้งบางกลุ่มสามารถต่อรอง

³⁹ กันชลิกา อุตมะแก้ว และคณะ, “ผลกระทบและการปรับตัวของการท่องเที่ยวชุมชนจากการ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเขตพื้นที่หมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเขื่องใหม่”: 19.

⁴⁰ บัญญัติ แซ่ลี, สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกะโทก, 15 มกราคม 2568.

⁴¹ พระครูใบฎีกาทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินนุโ (เลาลี), “ความเชื่อทางศาสนาของชาวม้ง”: 262.

อำนาจโดยการเปลี่ยนตัวเองให้ทันสมัย จนนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับและปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับคนพื้นราบ⁴²

ดังนั้น การหันมานับถือคริสต์ศาสนาของชาวม้ง จึงทำให้พวกเขาได้รับการยกสถานะภาพทางสังคม เทียบเท่ากับผู้คนโดยทั่วไปจากการรับเอาความเจริญและความทันสมัยแบบตะวันตก จากกรณีของหมู่บ้านขุนกลางพบว่ามิชชันนารีมีบทบาทโดดเด่นในการให้โอกาสทางการศึกษาซึ่งเวลานั้นชาวบ้านยังมีข้อจำกัด ในการเข้าถึงระบบการศึกษา อีกทั้งการสร้างระเบียบแบบแผนสำหรับวิถีชีวิตใหม่โดยมีศาสนจักรเป็นผู้นำตามหลักความเชื่อของคริสต์ศาสนานับเป็นความเชื่อจากตะวันตก

บทสรุป

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย ระหว่าง ค.ศ.1964-1977 สามารถที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวในหลายมิติ โดยเฉพาะประเด็นของการรับและสร้างพื้นที่ความเชื่อใหม่บนคริสต์ศาสนา บทบาทของศาสนจักรคาทอลิก และการใช้คริสต์ศาสนาเป็นเครื่องมือสำหรับเลื่อนสถานะภาพทางสังคมผ่านกรณีศึกษาหมู่บ้านขุนกลาง จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อชาวม้งบางกลุ่มเลือกรับคริสต์ศาสนาโดยเฉพาะนิกายโรมันคาทอลิก จึงเกิดการสร้างพื้นที่ความเชื่อใหม่บนคริสต์ศาสนาตามแนวทางของสภาสังคายนาวาติกันครั้งที่สอง ทำให้ชาวม้งกลุ่มดังกล่าวสามารถที่จะนิยามความเชื่อใหม่เข้ากับความเชื่อดั้งเดิมโดยที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของคริสต์ศาสนา ทั้งการใช้ภาษาม้งในพิธีกรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ได้อย่างลงตัว เพื่อลดความขัดแย้งรวมทั้งความอึดอัดใจที่จะปฏิบัติตามความเชื่อใหม่ หากแต่ความเชื่อแบบชายเป็นใหญ่หรือการบูชาเทพเจ้าเหนือธรรมชาติอื่น ๆ จำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ดังกล่าวอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย จนกระทั่งปัจจุบัน ชาวม้งที่เป็นคาทอลิกสามารถที่จะปฏิเสธและทิ้งความเชื่อบางประการซึ่งขัดต่อคำสอนของศาสนาคริสต์ แล้วจึงแทนที่ความเชื่อนี้เองเข้ากับการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ความเชื่อดั้งเดิมอาจทำให้ถูกมองว่ามีมลทินและสกปรก จนกระทั่งลดคุณค่าหรือความหมายซึ่งชาวม้งได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา จนกระทั่งในปัจจุบันความเชื่อและมโนทัศน์แบบคริสต์ศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อของชาวม้งคาทอลิกบ้านขุนกลาง จึงทำให้ผู้คนเลือกที่จะปฏิเสธความเชื่อรวมทั้งการปฏิบัติตามธรรมเนียมดั้งเดิมมากยิ่งขึ้น

เมื่อชาวม้งได้ยอมรับเอาคริสต์ศาสนาแล้ว จึงเปิดทางให้ศาสนจักรเข้ามามีบทบาทในกลุ่มชาวม้งมากยิ่งขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสังคมสงเคราะห์เป็นสิ่ง

⁴² ประสิทธิ์ ลีปริชา และรัตนา ด้วยดี, “ม้งโปรเตสแตนต์กับความทันสมัยในเมืองเชียงใหม่”:

ที่ศาสนจักรเตรียมพร้อมไว้เพื่อการนี้อยู่แล้ว เป้าหมายของศาสนจักรจึงไม่เพียงแต่การเปลี่ยนความเชื่อของชาวม้งรวมไปถึงชาติพันธุ์ต่างๆ เท่านั้น หากแต่คือการเผยแพร่ความเป็นสมัยใหม่รวมทั้งความคิดแบบตะวันตกเข้ามาก่อนที่จะรัฐจะหยิบยื่นให้ สิ่งเหล่านี้ยังสะท้อนปัญหาและช่องโหว่ของรัฐซึ่งยังไม่สามารถขยายการพัฒนาไปยังแต่ละพื้นที่ของประเทศได้ นับว่าเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับศาสนจักรเพื่อที่จะสามารถอภิบาลและเผยแผ่ศาสนาได้สะดวกมากขึ้น จึงทำให้ชาวม้งจำนวนมากไม่น้อยเริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษาสมัยใหม่และมีโลกทัศน์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม

จากการอุปถัมภ์โดยศาสนจักรนี้เองเป็นผลทำให้ชาวม้งได้รับประโยชน์จากส่วนนี้ด้วย โดยเป็นการเลื่อนสถานภาพทางสังคมโดยการยอมรับจากสังคมภายนอก ดังกรณีของหมู่บ้านขุนกลาง แม้ว่าในช่วงระยะแรกเกิดโครงการหลวงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และส่งเสริมการประกอบอาชีพแบบใหม่โดยเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นมาเป็นการปลูกพืชผลทางเศรษฐกิจแทน แต่การศึกษาอาจจะยังไม่ครอบคลุมมายังพื้นที่ดังกล่าว บาทหลวงแฮรี่ ทีลซึ่งเป็นมิชชันนารีคณะพระมหาไถ่จึงได้นำเด็ก ๆ ชาวม้งไปเรียนหนังสือยังโรงเรียนของศาสนจักร รวมถึงผลิตครูคำสอนฆราวาสประจำหมู่บ้านขุนกลางจนสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนชาวม้งคาทอลิกแห่งอื่นในเชียงใหม่ ดังนั้น การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทยระหว่าง ค.ศ. 1964-1977 จึงสะท้อนให้เห็นบทบาทของศาสนจักรในกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากโดยเฉพาะในกลุ่มของชาวม้งแห่งแรกของเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายของมิชชันนารีที่มีความสำคัญรองลงมาจากชนเผ่าปกากะญอ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่เชื่อมโยงชาวม้งให้เข้ากับวิถีชีวิตของโลกภายนอกผ่านระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น

ม้งคาทอลิกในเชียงใหม่ได้รับความช่วยเหลือและผลประโยชน์จากมิชชันนารีหลายประการ อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาซึ่งการเปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในพื้นที่ต่างๆ ของเขตศาสนปกครองเชียงใหม่ โดยมีม้งคาทอลิกหมู่บ้านขุนกลางเป็นต้นแบบ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าชุมชนชาวม้ง คาทอลิกอีกจำนวนมากที่เกิดขึ้นในเชียงใหม่มีจุดเริ่มต้นและเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านขุนกลางซึ่งเป็นชุมชนม้งแห่งแรกอย่างไรบ้าง รวมทั้งการที่ชาวม้งคาทอลิกในยุคปัจจุบันสามารถสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับม้งคาทอลิกทั่วโลกมีส่วนร่วมจากการช่วยเหลือของศาสนจักรคาทอลิกอันจะนำไปสู่การศึกษาและวิจัยในประเด็นอื่นต่อไป

รายการอ้างอิง

- กันชลิกา อุดมะแก้ว และคณะ. “ผลกระทบและการปรับตัวของการท่องเที่ยวชุมชนจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ในเขตพื้นที่หมู่บ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารช่วงฝน* 15(2), (2564): 16-30.
- จากตำหลี *สู่เชียงใหม่*. เชียงใหม่: มิสซังโรมันคาทอลิกเชียงใหม่, 2557.
- จุฑามาศ แสนยากุล. “ประวัติศาสตร์ม้งเข็กน้อยดั้งเดิมและคริสตชนคาทอลิก.” ใน *เข็กน้อย: 50 ปี สมรภูมิและสิทธิที่ดิน*. บรรณาธิการโดย ประสิทธิ์ ลีปรีชา, ยงยุทธ สืบทายาท, และอุไร ยังชีพสุจริต. เพชรบูรณ์: คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือ 50 ปีเข็กน้อย, 2563.
- จันจวีวัฒน์ ชัชชนฐาภักดิ์. “ทิศทางภาครัฐกับการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย.” *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* 9(3), (2563): 144-158.
- ชวลิต ตรียะประเสริฐ. “การสร้างจินตกรรมความเป็นพลเมืองของคาทอลิกในสังคมไทย.” *วารสารสังคมศาสตร์* 46(1), (2559): 27-50.
- ณัฐรศนา อุดมผล และอดิพล เอื้อจรัสพันธ์. “คริสต์ศาสนิกชนโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย: ความเชื่อและการดำรงอยู่.” *Procedia of Multidisciplinary Research* 1(11), (พฤศจิกายน 2566), <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/view/3444/2109>.
- เทพประวิณ จันทร์แรง และคณะ. “คนไทยไร้รัฐ: ความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์* 24(2), (2567): 1-14.
- นิพนธ์ เทียนนิหาร, บาทหลวง. *พลังจากมิติภายใน ในการเปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคม*. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน เชียงใหม่ สภาประชุมบาทหลวง โรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2564.
- บัญญัติ แซ่ลี. สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกระโทก. 15 มกราคม 2568.
- ประสิทธิ์ ลีปรีชา และรัตนา ด้วยดี. “ม้งโปรเตสแตนต์กับความทันสมัยในเมืองเชียงใหม่.” *วารสารมานุษยวิทยา* 3(2), (2563): 84-114.
- พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร. “แนวคิดและกลยุทธ์ในงานพัฒนาของคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือของไทย พ.ศ. 2530-2550.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- พระครูใบฎีกาทิพย์พนาภรณ์ ชยาภินนุโท (เลาลี). “ความเชื่อทางศาสนาของชาวม้ง.” *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา* 13(1), (2565): 247-264.

พระสมพาน เหล่าชุมแพ และพระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม. “การศึกษาเปรียบเทียบสุขภาวะผู้สูงอายุชุมชนชาวพุทธตำบลปากช่องและชุมชนชาวคริสต์ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.” *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์* 6(1), (2565): 37-53.

พอดุทัย อดใจ และกนิษฐา ชิตช่วง. “ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส: กรณีศึกษาชุมชนวัดซางตาครู้ส ย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร.” *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(1), (2558): 31-39.

มาโนช พุ่มไพจิตร. *แก่นแท้ศาสนาคริสต์ที่หายไป กรณีศึกษา: การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ตั้งแต่ ค.ศ. 1511-2004*. เชียงใหม่: หน่วยงานเผยแพร่ข่าวประเสริฐ, 2548.

ยงยุทธ ลีประแสนสุต. สัมภาษณ์โดย บรรณสรณ์ เสยกระโทก. 15 มกราคม 2568.

สมฤดี แสงศร, พกาวรรณ สีเมฆ, และภริณีษฐ์ร์ โชติวรรณ. “การเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษานักศึกษาชาติพันธุ์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.” *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5*. 1168-1175. กำแพงเพชร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2562.

สุพจน์ ทองเนื้อขาว. “พิธีกรรมหลังความตายของชนเผ่าม้งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รูปแบบและการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1975 ถึงปีคริสต์ศักราช 2012.” *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 7(1), (2558): 156-174.

เสรี พงศ์พิศ. *ศาสนาคริสต์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ฝ่ายงานอภิบาลและธรรมทูตอัครสังฆมณฑลกรุงเทพ, 2545.

Chanpeng Thao และเกรียงไกร เกิดศิริ. “ความเชื่อแบบบุพกาลในภูมิทัศน์วัฒนธรรมและการตั้งถิ่นฐานชุมชนชาติพันธุ์ม้ง บ้านน้ำบง เมืองซำใต้ แขวงหัวพันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.” *วารสารหน้าจั่ว*, 27, (2555): 61-88.

25 ปี ศูนย์ม้ง 50 ปี นายชุมพบาลแฮร์ทิล. เชียงใหม่: ศูนย์ม้งคาทอลิก, 2543.